

Fra redaksjonen

46000 barn – eller ett av ti barn mellom 8 og 15 år i Norge slanker seg, kunne vi nylig lese i en nettavis. I mange tilfeller holder barn på med dette på egen hånd. Ernæringsfysiologer slår alarm og advarer mot at barn slanker seg da de skal vokse og slett ikke slanke seg på samme vis som voksne. Over de aller siste årene har også overvekt og fedme fått stor oppmerksomhet i mediene. Imidlertid ser det ut til at undervekt utgjør et like stort problem blant unge som fedme. Til tross for dette får temaet langt mindre oppmerksomhet. Dette kan det være flere grunner til. På 1990-tallet ble det lagt vekt på at en skulle være glad i kroppen sin, så man var redd for å si noe om overvekt, hevder overlege i psykiatri Sigrid Bjørnelv ved Regionalt Kompetansesenter for Spiseforstyrrelser ved Sykehuset Levanger til den norske avisen Adresseavisen (29.1.2008). De siste årene mener hun at dette har snudd. Nå får overvekt og fedme mye oppmerksomhet mens problemene med undervekt er blitt glemt. Tallene det vises til tyder på at gutter i tenårene i snitt veier ca. 5 kilo mer nå enn for 40 år siden. For jentene derimot, finner en ikke den samme gjennomsnittsøkningen. Når en så vet at mange jenter, i likhet med guttene, er overvektige, betyr det stabile gjennomsnittet et klart signal om at undervekt er blitt et større problem blant jentene. I debatter som følger av slike oppslag, forklares de økende tendensene til slanking blant barn og unge med all kroppsfokuseringen i samfunnet.

Fenomener knyttet til mat, slanking og fedme inngår jevnlig i sunnheits- og slankediskurser i vår del av verden. En gjennomgang av for eksempel et ukeblad, en avis eller en programoversikt for en TV-kanal, viser at mange aktører på ulike vis deltar som bidragsyttere i disse diskursene. På den ene siden kan dette dreie seg om alt fra offisiell helseinformasjon fra statlige organer til ernærings- og medisinske kontroverser presentert i helse- eller debattprogram på fjernsyn, samt forbrukeropplysninger. På den andre siden dreier det seg om den kommersielt baserte informasjonen, for eksempel reklame for mat- og helseprodukter. Som ofte ellers når det som oppfattes som problematiske sider knyttet til barn og oppdragelse skal drøftes og finne sine løsninger, rettes blikket mot mediene. Kroppsfokuseringen knyttes gjerne til påvirkning fra ulike typer medier. Et eksempel på dette er den norske nettsiden "Foreldrepraten.no" som tilbyr et samtaleopplegg for foreldremøter på 5.-7. klassetrinn. Spørsmål om forbruk, kjøpepress, reklame og kroppsfiksering står sentralt i dette opplegget som er

utarbeidet av BarneVakten i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet, Forbrukerombudet, Foreldreutvalget for grunnskolen, Trygg bruk og Medietilsynet. En av problemstillingene i dette diskusjonsopplegget er: "Barnet ditt forsøker å slanke seg og gir uttrykk for misnøye med egen kropp." Foreldrene blir så bedt om å diskutere hva de kan bidra med for å gi barnet et sunt selvbilde.

Den enkelte forbruker er i stadig større grad og fra stadig yngre alder gjenstand for målrettet reklame for det som av ernæringseksperter defineres som usunn mat og drikke. Det ser også ut til at den enkelte gjøres ansvarlig for sin egen helse og sitt velbefinnende. I en artikkel i avisa "Le Monde Diplomatique" (nr. 1 2008), kan vi lese at begrepet *helsekapital* er i ferd med å bli det nye bedriftsideologiske slagordet. Ved å henvise til det upresise begrepet *livsstil*, og dele befolkningen inn i *sosiotyper*, slik det nylig er gjort i Frankrike, skjules klassekonflikter, hevdes det. Ved en slik inndeling i *de bekymringsløse*, *de klassiske*, *de forebyggende* og *fatalistene*, gjøres helsespørsmålet om til en personlig plikt, der enhver må sette i gang forebyggende tiltak. Slik artikkelen i "Le Monde Diplomatique" argumenterer, er helse gjort til en kapital hvis utbytte avhenger av det enkelte individs strategiske valg og "ansvarliggjøring". Og, ikke minst, det er den enkeltes feil dersom man i 2008 skulle oppleve noe så tidsutypisk som sykdom eller forfallende kropper. Helse er i dette perspektivet gått fra å bety motstandsdyktighet mot sykdom til å bety forebygging av alle fysiske eller eksistensielle risikoer. I en historisk periode der velferdsstatens tidligere kollektive verdier knyttet til likhet og solidaritet settes under press, hevdes denne helsediskursen å være en habil diskurs ved at vi i stedet for å tvinges til å ta vare på vår egen kropp heller oppmuntres til det gjennom "ansvarliggjøring" av den enkelte, med god hjelp av eksperter som er rede til å hjelpe i kampen for å optimalisere helsekapitalen vår.

Ikke helsekapital, men barn og unges sosiale kompetanse, samfunnsutvikling og sosialisering mer generelt, er temaet for den første artikkelen i dette nummeret av *Barn*. Ivar Frønes' artikkel om sosial kompetanse i det moderne samfunnet, er et lettere omarbeidet foredrag hvor Frønes tar opp temaer som behovet for sosial kompetanse, isolasjon, problematferd og forebyggende arbeid i et bredere perspektiv. I sosiologi er kompetanse generelt begrepsgjort som indre egenskaper som utvikles via samhandling med jevnaldrende, foreldre, lokalsamfunn og sosial posisjon. Kompetanse er en ressurs, som spiller sammen med andre ressurser, sier Frønes. Ressurser refereres ofte til som former for kapital. Her skriver forfatteren at i en moderne krevende sosialiseringssprosess vil en viktig egenskap ved sosial kompetanse være evnen til å rette seg mot framtida, enten dette er

mestring av neste fase i barndommens livsløp, eller utvikling av framtidrettet sosial kapital.

Gry Mette Haugens artikkel ”Incorporating children’s perspectives into family sociology: dilemmas and potentialities” er en omarbeidet versjon av Haugens prøveforelesning for dr.polit.-graden. I sine drøftninger av temaet tar hun utgangspunkt i feministen Barrie Thornes artikkel fra 1987 ”Re-visioning women and social change: where are the children?” Haugen drøfter barn og voksnes ulike posisjoner, blant annet med utgangspunktet i FNs konvensjon om barns rettigheter. Hun drøfter videre både barn og voksnes avhengighet og uavhengighet, dilemmaer og potensialer ved å inkorporere barns perspektiv. Til slutt gir hun eksempler på hvordan barns perspektiv kan utfordre dominerende forståelser.

I den tredje artikkelen skrevet av Brit Johanne Eide er temaet ”Barns medvirkning – eksempler fra lekesituasjoner i barnehagen”. Hun illustrerer og drøfter barns medvirkning gjennom tre eksempler hentet fra en kommunal barnehage i Oslo. Her har hun gjort feltarbeid. Eide vektlegger de kulturelle og sosiale perspektiver ved leken, hvordan barna sammen skaper og utvikler leken. Medvirkning handler om å gi barn en stemme, skriver forfatteren. Hennes funn er at muligheten til medvirkning, som gjennom å påvirke leken innenfra, er størst i barns selvinitierte, selvkontrollerende og meningsskapende felleslek. Utfordringen er å gi flest mulig barn muligheten til å delta i denne type lek. Det stiller igjen krav til personalet i barnehagen.

I den siste artikkelen skrevet av Marit Hofstad er temaet barns bildeuttrykk sett i en kunstteoretisk sammenheng. Artikkelen ”Bevegelse, form og mening – om det å tegne og male med de minste barna” handler om hvordan barns opplevelse i tid og rom innvirker på den prosessen som fører fram til en mer figurativ representasjon. Hofstad konkluderer med at det som tidligere ble karakterisert som tilfeldig rabbel, viser seg å være langt mindre tilfeldig enn det vi i første omgang tenker over. For barnet handler det om å forstå verden rundt seg. Rabbel er mer enn en motorisk øvelse, sier forfatteren. Det er en meningsfylt aktivitet som hjelper barnet til å bli kjent med forskjellige typer følelser og forståelser, og har stor betydning for barnets intellektuelle utvikling.

Dette nummeret av *Barn* inneholder dessuten en bokanmeldelse, og fire sammendrag av nye doktorgradsavhandlinger.

Vebjørng Tingstad og Tora Korsvold